

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Надія ДРОБИК
Надія ДРОБИК
26 квітня 2024 р.

ПРОГРАМА

додаткових вступних випробувань для здобуття ступеня доктора
філософії зі спеціальності
015 ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА (за спеціалізаціями)

Тернопіль – 2024

Програма складена відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, Закону України «Про вищу освіту» від 6 вересня 2014 року, постанови КМ України «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23 березня 2016 р. № 261 та Наказу Міністерства освіти і науки України «Умови прийому на навчання до закладів вищої освіти України в 2020 році» від 11 жовтня 2019 року № 1285, «Правил прийому до аспірантури Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка на 2024 рік» (<https://tnpu.edu.ua/naukova-robota/pravila-vstupu-do-asp-ranturi.php>).

Метою складання додаткових вступних випробувань є формування знань про основні концепції, принципи, методики, технології професійної освіти; розкриття основних проблем сучасної неперервної професійної освіти (професійно-технічної, вищої та додаткової); тенденцій розвитку, змісту та технологій навчання, методів формування професійного мислення; розвиток професійно важливих якостей та властивостей особистості.

Під час складання додаткових вступних випробувань значна увага приділяється оволодінню категоріально-понятійним апаратом і термінологією, необхідними для глибокого розуміння теоретико-методичних засад розвитку професійної освіти; аналізу нормативної бази функціонування закладів професійної освіти.

Розділи програми вступного іспиту до аспірантури охоплюють зміст наступних категорій професійної педагогіки: нормативно-правові основи, теорію та методику професійної освіти, а також методологію педагогіки.

Програмою передбачено актуалізацію наступних спеціальних компетентностей вступників:

- функціональне знання термінології з спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями);

- здатність до критичного аналізу, оцінки і синтезу нових та складних ідей професійної педагогіки;

- здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми (соціальні, наукові, культурні, етичні та інші);

- здатність визначати і обґрунтовувати конкретні завдання навчально-виховного впливу на особистість, виходячи із загальної мети виховання у національній вищій школі та базуючись на особистісно-соціальному підході;

- здатність володіти методами і формами організації навчально-виховного процесу, педагогічної діагностики та педагогічного проектування;

– здатність визначати мету навчання і виховання з урахуванням вікового підходу;

– здатність розвивати суб'єкт-суб'єктні відносини в системі «викладач-здобувач вищої освіти» на рівні співпраці й співтворчості;

здатність аналізувати, узагальнювати та застосовувати передовий педагогічний досвід і досягнення психолого-педагогічної науки;

– готовність здійснювати наукові дослідження проблем професійної освіти;

– здатність провадити освітню діяльність на аксіологічних засадах та цінностях громадянства, демократії, що мають бути експлікованими на власну систему цінностей здобувача вищої освіти.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Закони України: «Про освіту» (2017), «Про загальну середню освіту» (1999), «Про вищу освіту» (2014), «Про професійний розвиток працівників» (2012), «Про професійно-технічну освіту», «Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017–2020 рр.».

Питання професійної (педагогічної) освіти в Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття»); Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті (2002), Державна національна програма «Освіта. Україна ХХІ століття» (1996), Державна програма «Вчитель» (2002), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010–2020 р.). Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні (2002), Концепція освіти дорослих в Україні (2011).

Концепція державного стандарту професійно-технічної освіти. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) та шляхи його впровадження в практику. Організаційно-педагогічні засади ступеневої освіти в Україні. Тенденції розвитку неперервної освіти в Україні. Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти.

Стандарти вищої освіти України. Рівні та ступені вищої освіти. Процес атестації здобувача вищої освіти. Органи управління вищою освітою України.

Система забезпечення якості вищої освіти. Національна агенція забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО). Ліцензування освітньої діяльності ЗВО. Акредитація спеціальностей у ЗВО. Соціальне партнерство як засіб оновлення змісту професійної освіти.

Зарубіжні моделі неперервної професійної освіти: довічна освіта, перманентна освіта. Правовий статус закладу вищої освіти.

Розвиток системи професійної освіти. Предмет і проблеми професійної освіти. Тенденції суспільного розвитку і вимоги до підготовки робітників і спеціалістів у професійній школі.

Структура закладів професійної освіти. Управління закладами професійної освіти. Виховний процес у закладах професійної освіти. Порівняльна характеристика стану професійної освіти у різних країнах.

РОЗДІЛ 2. ТЕОРІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Поняття професійна освіта». Моделі професійної освіти. Національні системи професійної освіти. Система неперервної професійної освіти: теоретичні основи, зміст. Тенденції розвитку неперервної освіти в Україні.

Андрагогіка як наука про освіту дорослих. Система освіти України. Мета, завдання та принципи професійної освіти. Вища освіта. Післядипломна освіта. Дистанційна освіта. Самоосвіта.

Фундаментальні принципи розвитку сучасної освіти. Формальна, неформальна, інформальна освіта.

Принципи реалізації ідеї неперервної професійної освіти.

Інноваційні процеси в розвитку професійної освіти. Концептуальні засади неперервного розвитку педагогічної майстерності вчителя (викладача).

Зміст професійної освіти. Принципи і критерії відбору змісту освіти. Сутність стандартизації сучасної освіти. Навчальний план, навчальна програма як нормативні документи, що відображають зміст освіти.

Мета, завдання і принципи професійної освіти. Педагогічний процес у професійній школі, його складові: навчально-виховний і виробничий процеси; політехнічні основи професійно-технічної освіти.

Виробниче навчання, його зв'язок з теоретичними заняттями. Навчання в майстернях навчальних закладів і на виробництві. Зміст виробничого навчання.

Логіка процесу професійного (виробничого) навчання. Принципи професійного навчання. Планування виробничого навчання.

Блочно-модульний підхід до навчання у професійній школі. Засоби навчання загальнотехнічних і спеціальних предметів. Нові інформаційні технології.

Дидактичні проблеми організації та змісту практики учнів і студентів.

Реалізація міжциклових і міжпредметних зв'язків. Диференційований підхід до учнів і студентів у процесі навчання.

Модель діяльності фахівця і зміст професійної підготовки. Методи навчання та активізації пізнавальної діяльності. Методи контролю і самоконтролю. Вимоги та критерії до вибору методів навчання.

Теорія і методика виховної роботи у професійних освітніх установах. Методи, форми і технології виховання у професійній педагогіці. Студент як суб'єкт навчально-виховного процесу. Колектив як засіб виховання. Інститут кураторства.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Дидактичні особливості викладання навчальних дисциплін. Категорії дидактики. Провідні дидактичні принципи. Загальні і спеціальні методи навчання. Класифікація методів навчання. Основні форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів у ЗВО.

Загальна характеристика методів професійного навчання. Учіння й інструктаж. Словесні методи виробничого навчання. Наочно-демонстраційні методи виробничого навчання. Практичні методи виробничого навчання.

Система вправ як основний метод виробничого навчання. Активні методи навчання. Форми організації процесу виробничого навчання. Форми організації навчальний-виробничого праці учнів. Форми організації праці (повчальній діяльності) майстри виробничого навчання.

Зміст діяльності викладача в освітньому процесі. Структура змісту загальнотехнічних і спеціальних предметів. Зміст і основні методичні ідеї навчальних програм зі спеціальних дисциплін (за групами професій). Базовий і варіативний компоненти у змісті професійної освіти. Забезпечення єдності внутрішніх зв'язків в системі спеціальна предметів і виробничого навчання.

Психолого-педагогічні вимоги до лекції в сучасній системі професійної освіти. Конспект лекції, його функції.

Мета та функції практичних занять. Форми семінарських занять, методичні вимоги до їх підготовки та проведення. Лабораторне заняття, його мета і особливості побудови, підготовка, методика проведення. Інноваційні підходи до підготовки та проведення навчальних занять у системі професійної освіти.

Особливості використання мультимедійних засобів під час вивчення навчальних дисциплін.

Форми навчання у професійних навчальних закладах. Урок (лекція) теоретичного навчання. Зміст, організація та методика проведення лабораторно-практичних занять із спеціальних предметів (комп'ютерні технології).

Методика здійснення зв'язку теоретичного й виробничого навчання. Зміст діяльності викладача в навчальному процесі шляхи і засоби усунення дублювання навчального матеріалу в спеціальних предметах і предметах загальноосвітнього циклів. Урок (лекція) теоретичного навчання в професійних навчальних закладах.

Форми і методичні прийоми використання матеріалу з основ наук на заняттях теоретичного навчання з професії.

Нові інформаційні технології в навчанні загальнотехнічних і спеціальних предметів. Особливості використання засобів наочності під час вивчення загальнотехнічних і спеціальних дисциплін. Реалізація діяльнісного підходу в навчанні.

Методи і прийоми диференційованого вивчення спеціальних дисциплін. Рівнева диференціація під час навчання предметів професійно-технічного циклу.

Методика добору й розв'язування виробничо-технічних задач з питань техніки, технології, економіки та організації виробництва (стосовно різних груп професій). Методика використання комп'ютерів на уроках. Методика

повторення навчального матеріалу під час вивчення спеціальних дисциплін. Повторення, контроль і корекція знань і умінь учнів зі спеціальних предметів.

Організація і методика виконання письмової (курсової, магістерської) роботи.

Методика проведення занять виробничого навчання. Реалізація міжпредметних зв'язків під час виробничого навчання. Методика підготовки і проведення інтегрованих уроків, лекцій, практичних занять.

Розвиток професійних інтересів учнів (студентів) під час вивчення спеціальних предметів. Навчання учнів (студентів) професійної школи на досвіді новаторів виробництва.

Значущість попередньої, поточної і остаточної професійної діагностики в підготовці кваліфікованих кадрів в системі професійної освіти. Спільна робота викладача спецдисциплін і майстра виробничого навчання з керівництва технічною творчістю учнів (студентів).

Інноваційні технології навчання у професійній школі.

Самостійна робота учнів і студентів в системі професійної освіти. Методичні прийоми активізації самостійної роботи.

Науково-дослідна робота студентів та навчально-дослідна робота учнів, принципи і форми її організації. Студентське наукове товариство.

Питання додаткового вступного випробування

1. Нормативно-правова база, що регулює діяльність системи професійної освіти України та визначає основні напрями її реформування.
2. Компетенісна орієнтація професійної освіти.
3. Історія, етапи та провідні чинники розвитку системи професійної освіти України.
4. Організаційно-педагогічні засади ступеневої освіти України.
5. Сучасна система професійної освіти в Україні. Нормативно-правові засади управління державними, муніципальними й недержавними освітніми установами.
6. Вища професійна освіта як складник системи освіти України.
7. Післядипломна освіта, підвищення кваліфікації та перекваліфікація, навчання дорослих як складники системи неперервної освіти України.
8. Дистанційна освіта як складник системи освіти України.
9. Дуальна освіта й тенденції її запровадження в систему професійної підготовки кваліфікованих кадрів в Україні і закордоном.

10. Основні категорії професійної педагогіки, їх характеристика. Професійна освіта й професійна підготовка як важливі чинники становлення майбутнього фахівця.

11. Стандартизація змісту професійно-технічної та вищої професійної освіти.

12. Структура закладів професійної освіти. Управління професійним освітнім закладом: призначення, мета, процес, система, механізми.

13. Зміст професійної освіти та основні шляхи його формування.

14. Педагогічний процес у професійній школі, його провідні складники: освітній і виробничий процеси.

15. Процес навчання у вищій професійній школі, його сутність та структура.

16. Закономірності освітнього процесу вищої школи. Характеристика провідних принципів навчання у вищій школі.

17. Характеристика навчальних планів, нормативних та робочих навчальних програм закладу професійної освіти. Забезпечення єдності внутрішніх зв'язків в системі загальних і спеціальних предметів та виробничого навчання учнів.

18. Виховний процес у закладах професійної освіти: сутність, змістовний компонент і методи виховання.

19. Зміст освіти у професійній школі. Новітні концептуальні підходи до визначення змісту професійної підготовки.

20. Виробнича й навчальна практики, їх роль та значення у цілісній структурі професійної підготовки фахівців.

21. Форми організації навчання у професійних навчальних закладах, їх коротка характеристика.

22. Методи навчання у вищій професійній школі, класифікація, вимоги доцільного застосування.

23. Методи навчання у закладах професійно-технічної освіти, класифікації, коротка характеристика, умови доцільного застосування.

24. Засоби навчання, їх класифікації й коротка характеристика.

25. Сучасні підходи до організації навчання у закладах професійної освіти.

26. Особистісно зорієнтоване навчання у професійній школі: характеристика, проблеми реалізації.

27. Шляхи активізації пізнавальної діяльності учнів і студентів у процесі навчання.

28. Диференціація процесу навчання, її роль у фаховому становленні майбутніх спеціалістів.

29. Лекція як форма організації навчального процесу вищої школи. Види лекцій. Перспективи вдосконалення лекційної форми навчання.

30. Урок (лекція) теоретичного навчання в закладах професійної освіти. Форми і методичні прийоми використання матеріалу з основ наук на заняттях теоретичного навчання з професії.

31. Функції та види контролю результатів навчальної діяльності учнів (студентів), його роль у керівництві та управлінні навчальною діяльністю. Навчальний рейтинг.

32. Дидактичні проблеми організації виробничого навчання учнів закладів професійної освіти.

33. Академічна мобільність студентів та викладачів у сучасній вищій школі.

34. Студентське самоврядування.

35. Особистість викладача професійної школи. Професійна мобільність, професійна усталеність.

36. Професійна компетентність і професійна культура викладача професійної школи.

37. Форми науково-методичної роботи у закладах професійної освіти, їх коротка характеристика.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підручник. Київ : Либідь, 1998. 518 с.

2. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти. Курс лекцій: модульне навчання. Навчальний посібник Київ : ІСДО, 1993. 220 с.

3. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи : навч.-метод. посібник. Київ : Кондор, 2008. 272 с.

4. Бех І. Д. Виховання особистості : [у 2-х кн.]. Київ : Либідь, 2003. Кн. 2 : Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади. 344 с.

5. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2-х кн. Кн. 1. : Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади : наук. вид. Київ : Либідь, 2003. 280 с.

6. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : метод. посіб. для студ. магістратури. Київ : Центр навч. л-ри, 2003. 316 с.

7. Вітвицька С. С. Практикум з педагогіки вищої школи : навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою для студентів магістратури. Київ : Центр навч. л-ри, 2005. 396 с.

8. Волкова Н. П. Педагогіка : Посібник. Київ : Академвидав, 2001. 576 с.
9. Герчанівський Д. Л. Інноваційні технології контролю успішності студентів з гуманітарних дисциплін : монографія. Київ : НАКККіМ, 2010. 192 с.
10. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
11. Гончаров С. М. Кредитно-модульна система організації навчального процесу: методичні аспекти. Рівне : НУВГП, 2008. 626 с.
12. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності. Київ : Центр навч. л-ри, 2005. 224 с.
13. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»). Київ : Райдуга, 1994. 61 с.
14. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2004. 351 с.
15. Дьюї Дж. Моральні принципи в освіті [Пер. з англ. Мирослава Олійник]. Львів : Літопис, 2001. 32 с.
16. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
17. Зайченко І. В. Педагогіка : навч. посіб. Чернігів : ЧДПУ, 2003. 528 с.
18. Закон України «Про загальну середню освіту». Законодавство України про загальну середню освіту: Бюлетень законодавства і юридичної політики України, 1999. № 9.
19. Закон України «Про освіту». Київ : Генеза, 2002.
20. Закон України «Про вищу освіту». URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
21. Закон України «Про загальну середню освіту». URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
22. Інноваційні педагогічні технології: теорія та практика використання у вищій школі : монографія / І.І. Доброскок, В.П. Коцур, С.О. Нікітчина [та ін.]. Переяслав-Хмельницький : Видавництво С.В. Карпук, 2008. 285 с.
23. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: Навч. посібник. Київ : Вища шк., 1997. 304 с.

Гарант освітньо-наукової програми
«Професійна освіта»

Ігор ГЕВКО